

Uppsats Kursen Biologi och miljövetenskap- introduktion,

BIO844, ht 2012

Lodjurens påverkan på rådjurspopulationen

Filip Ånöstam

De svenska lodjuren har under de senaste decennierna ökat i antal. Debatterna inom det ämnet är hektiska. Värnarna anser att vi har en för liten lodjurstam i Sverige för att man ska kunna jaga dem, medan många jägare anser att vi redan nu måste beskatta lodjuren innan det är för sent. Ett lodjur tar i medel fem rådjur per månad. På vissa håll kan lodjuren ta ett helt års föryngring. Till slut minskar rådjuren till en nivå då lodjuren inte kan hitta tillräckligt med mat och följderna blir att båda arterna hamnar på en lägre nivå än vad de var från början. Riksdagen vill att lodjuren ska finnas i hela Sverige med ett minimum på 250 föryngringar per år. Genom att spara på lodjuren i spridningszonen och jaga där det finns stora lokala stammar kan man uppnå detta mål.

Handledare: Kristin Boye, Institutionen för mark och miljö

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Material och metoder.....	2
3. Resultat.....	2
3.1. Lodjuret.....	2
3.2. Rådjuret.....	2
3.3. Lodjurens predation på rådjur.....	3
4. Diskussion.....	5
5. Referenser.....	6

1. Inledning

Rådjurspopulationen har under de senaste åren minskat. (Svenska Jägareförbundet, 2012). Anledningarna kan vara många: predation, jakt, tillgång på föda m.m. Räven har stor predation på rådjurskiden, det visade sig bl.a mycket under slutet av 80-talet och början av 90-talet när rådjurspopulationen var som allra störst och det berodde på att råvstammen blev betydligt mindre när rävskaften började härja (Svenska Jägareförbundet, 2012). Samtidigt som rådjurspopulationen började minska igen så började en annan predator att etableras, nämligen lodjuret.

Hur stor påverkan har detta återetablerade rovdjur på rådjurspopulationen? Har dess uppgång påverkat rådjurens nedgång? Eller är det andra faktorer som påverkar rådjurspopulationens nedgång? Kanske är nedgången bara en reaktion av den höga population som fanns i början av 90-talet.

Detta är en frågeställning som är viktig för att veta hur mycket lodjur som kan finnas utan att det blir obalans i den biologiska mångfalden. Även hur man ska förvalta rådjurstammen i framtiden.

2. Material och Metoder

För att kunna skriva den här uppsatsen har jag använt mig av en forskningsrapport, faktasidor om vilt och olika typer av artiklar. All information har jag hittat via internet.

3. Resultat

3.1. Lodjuret (lynx lynx):

Lodjuret fanns rikligt i Sverige under tidigt 1800-tal. Efter att lodjuret började jagas och förföljas blev resultatet att arten nästan var utrotad i Sverige under 1900-talet. Efter fridlysningen 1928 ökade populationen igen och viss jakt infördes 1943. Återigen började stammen minska från 80-talet då det beräknades finnas ca 700 lodjur i Sverige och lodjuret fridlystes ännu en gång 1991 (Svenska Jägareförbundet, 2012). Hur stor populationen var då är dåligt dokumenterat. Nu räknar man med att det finns ca 270 föryngringar, vilket motsvarar ca 1500 djur i landet (Naturvårdsverket, 2012). Lodjurets reproduktion sker i mars och de föder mellan 1-3 ungar i maj-juni. Ungarna följer modern i mellan 8-10 månader. Deras stapelföda är rådjur nedanför renskötselområdet och ovanför är den huvudsakliga födan ren.

3.2. Rådjuret (Capreolus Capereolus):

Rådjuret kom till Sverige för 8000 år sedan och stammen var nästan utrotad i mitten av 1800-talet på grund av att Gustav III tillät jakt på rådjur för alla som hade egen mark, innan var det bara kungen som fick jaga dem. När antalet var som lägst fanns det bara en liten stam på 50 individer på 3 skånska gods (Carlström, 2010). Olika gårdar i trakterna gick ihop och fredade rådjuren på 1840-talet och det gjorde att rådjurstammen återhämtade sig. Mellan 1955 och 2005 ökade stammen från 100 000 till 375 000 (Svenska Jägareförbundet, 2012). Denna stora ökning tror man berodde på låga stammar av lo och varg, minskad lösdrift av boskap och viss temperaturökning sen 1800-talet (Svenska Jägareförbundet, 2012).

Brunsten hos rådjur sker i början av augusti och 1-3 kid föds i slutet av maj eller början på juni. Det område getterna vistas i kallas för hemområde och storleken på området är mindre än bockens, deras område kallas för revir. Mellan vår och höst hävdar bocken sitt revir som är ca 50 ha stort beroende på rådjurstäthet.

3.3. Lodjurspredationen på rådjur:

De mätningar som presenteras i tabell 1 gjordes i ett 120 000 ha stort område runt Grimsö.

Tabell 1. ”Lodjurens totala uttag ur en lokal rådjurstam inom ett 1200km² stort område runt Grimsö, baserat på en predationstakt där alla funna rådjurskadaver inkluderats”

Källa: Andrén och Liberg (2008)

Lodjur kategori	Antal	Predationstakt (Rådjur per Månad och Lodjur)	Total Predation (rådjur per år för varje lo kategori)
Hona + ungar	3	6,23 ± 0,83	224,3 ± 29,9
Hane	4	4,85 ± 1,30	232,8 ± 62,4
Ensam Hona	1	2,71 ± 0,47	32,5 ± 5,6
Total	8	5.10 _a ± 0,71 _b	490,0 ± 70,0 _b

a – medelvärde viktat på basis av antal lodjur i de olika kategorierna.

b - S.E. beräknat genom randomisering.

I ett 13 000 ha stort område vid Grimsö har det hållits 50-70 rådjur märkta sedan 1997 med årliga nymärkningar (Andrén och Liberg, 2008). I och med det har man bland annat kunnat titta på hur hög mortaliteten hos rådjuren är. Resultatet visas i tabell 2.

Tabell 2. Den totala mortaliteten per år för rådjur i ett 13000 ha stort område vid Grimsös forskningsområde Källa: Andrén och Liberg (2008)

Mortalitet	Av Lodjur	Total mortalitet
Bock	14 %	
Get	12 %	
Kid	22 %	
Totalt	13 % (22 %)	31 %

Fördelningen över året visar att lodjuren tar minst rådjur i mars (Andrén och Liberg, 2008). Förklaringen till det är att lodjurets brunst ligger under den tiden och lodjuren då inte lägger energi på att leta efter föda. Toppredationen på getter ligger i maj, då getterna är högdräktiga och därmed mer utsatt för predation. Annars är fördelningen mer jämn under året.

Rådjurspopulationen hade en topp i slutet av 80-talet och början av 90-talet på grund av rävskaften. Sen började stammen sjunka kraftigt. I olika områden har det visats sig att medan rådjursstammen börjat sjunka har det inte funnits några lodjur, vilket betyder att det även finns andra faktorer till minskningen (Andrén och Liberg (2008)). Det kan vara att rävsstammen börjat återhämta sig, samt en ökad avskjutning. Minskningen av rådjur har varit allra störst där det har funnits gott om lodjur, vilket visar att lodjuret har en viss påverkan (Andrén och Liberg (2008)).

Lodjurens tillväxt har också ett visst mönster, som följer rådjurspopulationens storlek. T.ex. I norr där det alltid varit ont om rådjur har det aldrig heller funnits en stor lodjurstam. I rådjurstäta områden, som till exempel Uppland, fanns inte lodjur när rådjurstätheten var som störst men strax efter rådjurstammen började sjunka kom lodjuren för att öka i snabb takt medan rådjuren sjönk i antal mer än på ställen där lodjuren inte fanns (Andrén och Liberg 2008). Jämförelser mellan olika regioner visar ett samband mellan tätheten av rådjur per 1000 ha och hur många lofamiljer det finns per 100 000 ha, när rådjurstätheten har minskat till en viss nivå vänder lodjurstillväxten (Svenska Jägareförbundet. 2012), (Andrén, H. & Liberg, O. 2008).

Med en ökad lodjurstam minskar även rådjurens jaktvärde. Enligt en rapport från jägarförbundet ligger rådjurens jaktvärde 650 miljoner kr/år (Ligné, Daniel).Lodjurens påverkan med 220 familjegrupper beräknas ge ett uteblivet jaktvärde på 330 miljoner kr (Ligné, Daniel).

4. Diskussion

Det är svårt för oss människor att bara bestämma hur stor population av en art vi ska tillåta. Men det vi kan sträva efter är en stor stabil biologisk mångfald. En för hög population av rådjur kan leda till ökat tryck på olika hotade växter m.m, trädgårdar blir förstörda, ökad mängd fästingar som även kan bära på sjukdomar och även fler trafikolyckor. Även en för liten rådjursstam är inte bra eftersom lodjuren då minskar i antal, risken ökar då också för att lon ska söka sig till tamboskap. Rådjursjakten för de jaktintresserade minskar också och det ger minskad mängd kött som är väldigt gått och ekologiskt. Även jaktvärde minskar mycket i och med minskad rådjurstam.

Erik Mattson skriver i en debattartikel till GD (2012-03-07) ”*Med många rådjur blir födan obegränsad för lodjuren med en exponentiell tillväxt. Till slut når man dock den punkten där lodjuren äter mer än rådjurens tillväxt och begränsar därmed sitt eget födounderlag med resultatet att båda stammarna går ner, till och med under den ursprungliga nivån.*” han fortsätter ”*I bland talar man även om att populationerna kraschar. Det här är själva grunden till varför de flesta arter behöver jagas eller beståndsregleras i miljöer störda av människan. Vårt samhälle accepterar varken för små eller för stora viltstammar, oavsett art.*”

Ett lodjur tar i genomsnitt 5 rådjur per månad, vilket kan påverka rådjurpopulationen mycket på vissa håll medan på andra håll gör det inte så mycket. Allt har med hur stora populationer det finns av respektive art. Även fast lodjuren har en stor påverkan på rådjursstammen på vissa områden så finns det också andra faktorer som spelar in i rådjurens minskning såsom brist på föda, jakt, rävens predation och sjukdomar m.m. De olika stammarna kommer alltid gå upp och ner i storlekarna, det är naturens gång.

5. Referenser

1. Andrén, H. & Liberg, O. (2008). Slutrapport-lodjursprojektet. [online]. Grimsö forskningsstation, Institutionen för ekologi, SLU. Tillgänglig:
http://www.naturvardsverket.se/upload/10_Forskning/slutrapporter%20Viltvårdsfonden/Slutrapport_Lodjursprojektet_2008.pdf
2. Svenska Jägareförbundet. (2012-05-11). Lodjur. [online] Tillgänglig:
<http://www.jagareforbundet.se/Viltet/ViltVetande/Artpresentationer/Lodjur/> [2012-12-10]
3. Svenska Jägareförbundet. (2012-05-01). Rådjur. [online]. Tillgänglig:
<http://www.jagareforbundet.se/Viltet/ViltVetande/Artpresentationer/Radjur/> [2012-12-10]
4. Naturvårdsverket. (2012-12-10). Fakta om Lodjur. [online]. Tillgänglig:
<http://www.naturvardsverket.com/Start/Statistik/Arter/Fakta-om-lodjur/> [2012-12-10]
5. Redaktionen, Miljöaktuellt. (2010). *Debatt: "Därför skapar färre älgar bättre biologisk mångfald"* [online] Tillgänglig:
<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.318836/debatt-darfor-skapar-farre-algar-battre-biologisk-mangfald> [2012-12-10]
6. Ligné, D. Jaktens Värde och rovdjuren. Svenska Jägareförbundet [online]..
Tillgänglig:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hPNib11VcUIJ:www.jagareforbundet.se/gavleborg/delsbo-forsahog/images/jaktens_v_rde_och_rovdjuren.ppt+jaktens+värde+och+rovdjuren&cd=1&hl=sv&ct=clnk&client=safari
7. Mattson, E (2012). Vi vill ha en ekologisk balans. [online]. Tillgänglig:
<http://gd.se/ledare/debatt/1.4452736-vi-vill-ha-en-ekologisk-balans>. [2012-12-11]

Icke publicerat material

1. Carlström, Leif, 2010: Föreläsning. Öknaskolan, Lärare i Artkunskap.